

УДК 001-055.2:929:616-006-057.4 Ганіна К.

**ЖІНКИ У НАУЦІ:
КАЛЕРІЯ ПАВЛІВНА ГАНІНА
– ВЧЕНА-ОНКОЛОГ
(ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ)**

**WOMEN IN SCIENCE:
KALERIYA PAVLIVNA HANINA AS ONCOLOGIST
(LIFE AND SCIENTIFIC CAREER)**

Шеремета Л. О.,
молодший науковий співробітник
відділу історії академічної науки Інституту
архівознавства, Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського (Україна, Київ),
e-mail: liliya_slobodyan@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2972-9578>

Sheremeta L. O.,
Junior Research Fellow Institute, Archival Studies
Verнадsky National Library of Ukraine
(Ukraine, Kyiv),
e-mail: liliya_slobodyan@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2972-9578>

Досліджено життєвий та науковий шлях вченої-онколога Калерії Павлівни Ганіної, яка стала засновником нового напрямку в онкології – онкогенетики та стояла біля витоків створення української школи «генетики раку». З'ясовано її роль у розвитку медичної науки як в Україні, так і у світі. Зокрема, висвітлено роботу вченої як експерта ВООЗ під час створення класифікації пухлин яєчка. Джерельною базою дослідження стали документи дослідниці, які зберігаються у трьох архівах м. Києва. Інформація з цих документів, що вводиться в обіг вперше, дала можливість висвітлити маловідомі широкому загалу моменти із життя і діяльності вченої та висвітлити її вагомий внесок в онкологічну науку.

Ключові слова: архівні фонди, біографія, джерельна база, документи, Калерія Павлівна Ганіна, НАН України, онкологія.

The life and scientific path of the oncologist Kaleriia Pavlina Hanina, who became the founder of a new direction in oncology-oncogenetics and standing at the origins of the creation of the Ukrainian school of cancer genetics, was investigated. Its role in the development of medical science in Ukraine and in the world has been clarified. In particular, the work of a scientist as a WHO expert in creating the classification of testicular tumors is highlighted. The source of the research was the researcher's documents, which are stored in the three archives of Kyiv. The information from these documents, which was introduced for the first time, made it possible to shed light on little-known facts to the general public about the life and activity of a scientist and to highlight its significant contribution to cancer science.

Keywords: archival funds, biography, source database, documents, Kaleriia Pavlivna Hanina, NAS of Ukraine, oncology.

У 2018 р. Інститут статистики ЮНЕСКО оприлюднив звіт «Women in Science» («Жінки у науці») згідно із яким станом на червень 2018 р. в українській науці нараховується 45% жінок [19]. Це доволі непоганий показник, якщо, наприклад, порівнювати його із даними сусідніх країн: Білорусь – 39,6%, Польща – 37%, Росія – 40%. Серед європейських країн Україна посідає 12 місце.

Важливо показувати і популяризувати внесок жінок у науку, адже їхні дослідження та відкриття є вагомими. Ця стаття є продовженням теми про жінок-вчених, які своєю діяльністю мали вплив на розвиток не тільки української науки, але й світової. Актуальність статті зумовлена тим, що незважаючи на стрімкий розвиток сучасної науки

(зокрема і медичної), залишається потрібною інформація про історію розвитку науки загалом та її окремих напрямів зокрема, а також відомостей про видатних учених, які створювали нові школи та напрями у науці. Саме однією із таких особистостей і є Калерія Павлівна Ганіна.

Метою статті є висвітлення життєвого та наукового шляху вченої. Також стаття передбачає введення в обіг досі невідомої інформації з документів про дослідницю, яка доповнить уже наявні дані та розкриє нові грані її життя та діяльності, а ще висвітлить процес розвитку онкологічної науки того часу.

Про життєвий та науковий шлях К. П. Ганіної написано небагато, немає ґрунтовних наукових розвідок, у яких би поєднувалася інформація про її життя та наукову діяльність. Тим більше, немає такої інформації, яка б ґрунтувалася на документах – достовірному джерелу – самої вченої. У 2007 р. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького видав про К. П. Ганіну книгу спогадів [4], у якій її колеги, друзі та учні діляться своїми спогадами про співпрацю із вченою, розповідають різні життєві історії, висвітлюють деякі робочі моменти, описують дослідницю не тільки як науковця, вимогливого керівника, відповідальну людину, але і як хорошу, привітну, добродушну, щедрю господиню свого дому. Важливу інформацію про К. П. Ганіну представлено також на сайті ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького НАН України [3]. Є невелика стаття в «Енциклопедії сучасної України» [18]. У журналах «Архів патології» та «Вопросы онкологии» були опубліковані повідомлення до ювілейних дат вченої [11]. Після смерті К. П. Ганіної у журналах «Архів патології» та «Експериментальная онкология» опубліковано некрологи [2]. Декілька статей та повідомлень є у тематичних номерах, присвячених онкології, медичної газети «Здоров'я України» [1].

Джерельною базою висвітлення життя та діяльності К. П. Ганіної слугують документи, що відклалися в архіві ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького, ЦДАВО України та ІА НБУВ. Значна частина документів вченої зберігається саме в архіві ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького – її основному місці роботи, якому вона присвятила майже 40 років свого життя. Там, зокрема, зберігається особова справа вченої, монографії та документи, які висвітлюють її наукову діяльність: проміжні та річні звіти за розробленими темами; індивідуальні робочі плани та звіти; протоколи науково-виробничих нарад співробітників відділу; листування з установами медичного профілю з тематики відділу; статті і доповіді на симпозиумах та конференціях тощо.

У ЦДАВО України зберігається сімейний фонд І. Т. Шевченка та К. П. Ганіної №4777 «Шевченко Іван Теодосович – український радянський хірург-онколог, заслужений діяч науки УРСР, доктор медичних наук, професор; його дружина – Ганіна Калерія Павлівна – український цитогенетик – онколог, доктор медичних наук», який налічує 467 справ за 1940–1986 рр. Цей фонд має два описи: перший – складається із документів І. Т. Шевченка, другий (184 справи) – К. П. Ганіної. У фонді

представлені документи із творчої та наукової діяльності, це зокрема курсова робота, кандидатська та докторська дисертації, 5 монографій; 72 статті (є також у співавторстві); 10 доповідей (є також у співавторстві); багато відгуків та рецензій К. П. Ганіної на праці інших науковців, матеріали конференцій (майже 400); документи із службової діяльності, це здебільшого звіти із досліджених тем, матеріали наукових конференцій; також є біографічні документи і листування.

Частина документів вченої зберігається в ІА НБУВ. Документи в архів надійшли від самої дослідниці разом із документами інших відомих вчених-онкологів із ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького АН України. В ІА НБУВ формується фонд №252 «Колекція документів вчених-онкологів Української РСР». Документи К. П. Ганіної увійшли до Опису 1 під назвою «Ганіна Калерія Павлівна (20.05.1926 – 05.04.2001) – вчений-онколог, доктор медичних наук (1964), професор (1966), заслужений діяч науки УРСР (1986), лауреат премії ім. О. О. Богомольця НАН України (1995)». Документи опису (18 справ, 36 документів) сформовані у два розділи: Розділ І. Документи К. П. Ганіної; Розділ ІІ. Документи, зібрані К. П. Ганіною. Крайніми датами документів є 1946–1978 рр.

Калерія Павлівна Ганіна народилася 20 травня 1926 р. у м. Нижній Новгород у родині робітника. У різних виданнях можна зустріти дві назви міста – м. Горький і м. Нижній Новгород – це одне й те ж місто, яке переіменувували. Про своє навчання у школі вона згадує так: «Учиться я любила. [...] Участвовала в художественной самодеятельности, с удовольствием занималась общественной работой, ездила в пионерские лагеря...» [17, арк. 13в.]. Протягом навчання у школі отримувала похвальні грамоти. У 1941 р. із відзнакою закінчила 7 класів.

Через Другу світову війну сім'я Ганіних змушена була евакуюватися у м. Міас Челябінської обл. Там Калерія вступила до Міаского гірничо-металургічного технікуму на геологорозвідувальний факультет. У 1942 р. родина Ганіних повернулася у Москву. «Мама пошла работать в типографию печатницей, а я ученицей копировщицы, а через три месяца стала копировщицей» [17, арк. 2–23в.] на Московському пасажирському вагоноремонтному заводі. У 1943–1944 рр. навчалася на курсах з підготовки за середню школу і в 1944 р. екстерном здала екзамени за 10 класів [16, арк. 6]. Після цього Калерія мала намір вступити до Московського архітектурного інституту, водночас мати порадила доньці вступити до Московського медичного інституту, незважаючи на те, що охочих навчатися там було дуже багато. 1944 р. Калерія вступає до цього інституту. Про своє навчання вона пише: «Первые два курса занималась хорошо, но особенной любви к дисциплинам не было. Но 1 сентября 1946 года пришла на занятия по патологической анатомии и на всю жизнь осталась верна этой дисциплине. Никогда не жалела о выборе квалификации» [17, арк. 3–33в.]. Із 3-го курсу брала активну участь у роботі наукового студентського гуртка з патологічної анатомії, яким керував патологоана-

том (згодом головний патологоанатом МОЗ СРСР) проф. Б. І. Мігунов. На студентській конференції, що відбулася у 1949 р., К. П. Ганіна виступила із доповіддю «Морфологические изменения скелетной мускулатуры при туберкулезе», яку відзначили другою премією і яка згодом стала частиною її дисертаційної роботи. У 1949 р. вона із відзнакою закінчила навчання в інституті зі спеціальності «лікарська справа» і здобула кваліфікацію лікаря, після чого отримала призначення в Чітинську обл. (Зайбайкалля) працювати патологоанатомом, водночас Калерії було дозволено здавати екзамени в аспірантуру. У 1949 р. вона вступає до аспірантури за спеціальністю «патологічна анатомія», де на той час працювали відомі патологи – професори Ю. М. Лозовський, Б. І. Мігунов, Б. П. Угрюмов, які зіграли важливу роль у формуванні наукових концепцій, напрямів і поглядів дослідниці. У зв'язку із переводом інституту в м. Рязань, навчання закінчила у 1952 р. у Рязанському медичному інституті ім. І. П. Павлова. У 1953 р. захищає кандидатську дисертацію на тему «Изменения дыхательной мускулатуры при туберкулезе легких», яку написала під керівництвом проф. Б. П. Угрюмова. У 1953–1954 рр. працювала асистентом на кафедрі патологічної анатомії. Із 1955 р. до 1958 р. К. П. Ганіна займала посаду молодшого наукового співробітника відділу патоморфології в Інституті експериментальної і клінічної онкології АМН СРСР у Москві (нині – Національний медично-дослідний центр онкології ім. М. М. Блохіна МОЗ Росії). Саме з цього часу її дослідження присвячені онкології.

Із 1958 р. розпочинається новий етап у житті вченої у зв'язку з переїздом до м. Києва. Її зацікавили наукові пошуки проф., д.м.н. Р. Є. Кавецького, який намагався встановити механізм канцерогенезу. У 1958 р. працювала на посаді молодшого наукового співробітника у Київському науково-дослідному інституті санітарно-хімічної оборони (нині – Державна установа «Інститут фармакології та токсикології НАМН України»). У 1959–1960 рр. працювала старшим науковим співробітником у Київському науково-дослідному рентгено-радіологічному інституті МОЗ УРСР (з 2008 р. – Державна установа «Національний інститут раку»). У 1960 р. переведена у лабораторію, яку організував і очолював Р. Є. Кавецький, новоствореного Українського (Київського) науково-дослідного інституту експериментальної та клінічної онкології МОЗ УРСР (з 1991 р. – Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького АН України), у якому працювала до 1999 р. Під час роботи в інституті К. П. Ганіна займалася клінічно-морфологічними дослідженнями пухлин яєчка, насамперед вивченням морфогенезу і гістогенезу новоутворень. Експериментальні дослідження проводилися на тваринах. Отримані результати дали можливість показати патологічну анатомію передпухлинних процесів і пухлин яєчка. Також вчена досліджувала цитологічні та цитогенетичні зміни немалігнізованих тканин за межами пухлин, що дозволило їй разом із Р. Є. Кавецьким сформулювати положення про цитологічну реактивність організму-носія пухлини [2, с. 64].

У 1964 р. Калерія Павлівна захистила докторську дисертацію на тему «Морфология и гистогенез опухоли яичка» і видала монографію з такою ж назвою, яка стала настільною книгою для лікарів-онкологів, а сама К. П. Ганіна була визнана провідним спеціалістом у країні з морфологічної діагностики пухлин яєчка, в тому числі і у дітей [4, с. 9]. У цьому ж році стала керівником лабораторії гістоцитохімії. У 1966 р. К. П. Ганіній присвоєно вчене звання професора за спеціальністю «патологічна анатомія» [5, арк. 1]. У 1970 р. у співавторстві із І. Т. Шевченком видає працю «Клинико-морфологическая диагностика опухолей».

Із 1971 р. працює на посаді завідувача відділу цитогенетики пухлин, який згодом переіменували у відділ генетики пухлинного росту. Серед важливих наукових тем, над якими працювала К. П. Ганіна, можна виділити такі: «Морфолого-гистохимическое и цитогенетическое исследование процессов, предшествующих развитию злокачественной опухоли в эндометрии, желудке и пигментной ткани»; «Сравнительное изучение цитогенетических показателей и гормонального обмена у больных с раком молочной железы, тела матки и злокачественной меланомой»; «Сопоставление комплекса морфологических, гистохимических и цитогенетических показателей, с клиническим течением рака молочной железы, тела матки, желудка и злокачественной меланомы»; «Генетические особенности опухолевых клеток человека»; «Разработка и усовершенствование методов цитоморфологической диагностики опухолевых и предопухолевых заболеваний»; «Вивчення генетичних та цитоморфологічних маркерів пухлинного процесу органів репродуктивної системи у жінок з сімейною обтяженістю по онкопатології»; «Изучение генетических особенностей клеток при пигментных новообразованиях кожи человека» та ін.

Очолювала в інституті експертну раду з апробації дисертацій. У 1992–1999 рр. – провідний науковий співробітник, а з 1999 р. – почесний професор Інституту експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України. Під керівництвом К. П. Ганіної виконано та захищено 12 докторських і 26 кандидатських дисертацій. Серед її учнів були Є. В. Коханевич, В. І. Лобода, Л. А. Налескіна, П. Я. Некрасов, О. А. Хвиля-Олінтер, І. Ф. Юнда, Ю. Т. Коваль, А. М. Мельник, Р. М. Акімова [15] та ін.

Результати своїх праць вчена доповідала на наукових конференціях і з'їздах, республіканських і загальносоюзних симпозиумах, а також міжнародних конгресах. Зокрема, брала участь у I Міжнародному конгресі із гістоцитохімії (1960, Франція); Європейській конференції з біології пухлин (1961, Польща); VIII Міжнародному протираковому конгресі (1962, СРСР); XIII Міжнародному урологічному конгресі (1964, Лондон); IV Міжнародному конгресі з генетики людини (1971, Франція); II Всесоюзному з'їзді онкологів (1972, Таллінн); засіданні дослідників Всесвітньої організації охорони здоров'я (1973, Швейцарія); II Болгарському онкологічному конгресі (1974, Болгарія); II Націо-

нальному конгресі онкологів (1975, Румунія); VII Міжнародному симпозиумі з біологічної характеристики пухлин людини (1977, Угорщина) [6, арк. 2] та ін.

Активну трудову діяльність вчена проводила за межами свого робочого місця. Зокрема, з 1977 р. була членом редколегії журналу «Цитология и генетика», у якому відповідала за розділ «Медицина генетика и генетика людини»; членом редакційної ради журналів «Буковинський медичний вісник» та «Экспериментальная онкология»; членом редакційної колегії збірника МОЗ УРСР «Клиническая онкология». Із 1977 р. до 1992 р. – голова Київського товариства патологоанатомів. Заступник голови Республіканського товариства патологоанатомів; входила до складу правління Всесоюзного товариства патологоанатомів, президії Республіканського товариства медичних генетиків і Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова; була головою медичної секції наукової ради «Цитология и генетика» АН УРСР, членом проблемних комісій «Онкология» і «Морфология» при МОЗ УРСР, бюро Українського відділення наукової ради СРСР із проблем генетики і селекції, вченої ради МОЗ УРСР. Із 1993 р. – почесний член Асоціації патологів України; член Міжнародної академії патології (Українське відділення); з 1998 р. – дійсний член Нью-Йоркської академії наук. В останні роки життя очолювала проект «Вивчення спадкової схильності до онкологічних захворювань і гемобластозів» у межах Державної науково-технічної програми «Збереження генофонду населення України», затвердженій Кабінетом Міністрів України.

Важливою не тільки для розвитку онкологічної науки в Україні, але й світі була робота К. П. Ганіної експертом Всесвітньої організації охорони здоров'я з гістологічної класифікації пухлин яєчка. У 1957 р. ВООЗ прийняла рішення створити міжнародну гістологічну термінологію і класифікацію пухлин різних систем і органів людини, що дало б можливість розділяти пухлини на групи і відслідковувати їхнє розповсюдження, правильно оцінювати способи лікування і давати прогноз захворюванню. Таким чином, була створена організація, яка займалася порівнянням гістопатологічної класифікації пухлин. У 1969 р. К. П. Ганіна отримала лист із ВООЗ від патолога Ракового центру доктора Х. Форлоні, у якому він цікавився її роботою з вивчення пухлин яєчка. Після наданої інформації у 1972 р. директору Інституту проблем онкології АН УРСР акад. Р. Є. Кавецькому надійшла пропозиція створити кооперативний центр із дослідження пухлин яєчка, а К. П. Ганіній – стати керівником цього центру. Також К. П. Ганіна особисто отримала запрошення із ВОЗ (від доктора Л. Собін – патолога Ракового центру, який змінив доктора Х. Форлоні) стати головним дослідником із гістологічної класифікації пухлин яєчка.

Робота вченої полягала у тому, щоб відповідно до міжнародної класифікації пухлин яєчка (створеної у 1971 р.) і до власної класифікації, визначити діагноз кожної пухлини та класифікувати її. Після

проведеної роботи у 1973 р. складено другий варіант попередньої класифікації пухлин яєчка. Після цієї роботи було вирішено провести зібрання дослідників у м. Києві, але через адміністративні і фінансові проблеми зібрання відбулося у м. Женеві у вересні 1973 р. У цьому засіданні брали участь 12 дослідників із різних країн (Австралія, Англія, Аргентина, США, Франція, Швейцарія та ін.). На засіданні К. П. Ганіна доповіла про свою концепцію виникнення і розвитку гермінативних пухлин яєчка, яка базувалася на її власних клініко-морфологічних та експериментальних дослідженнях і запропонувала зміни до класифікації. У 1975 р. «работа по составлению руководства по гистологической классификации опухолей яичка закончена» [12, арк. 5].

У 1978 р. К. П. Ганіна у співавторстві видає працю «Морфология, гистохимия и цитогенетика пигментных новообразований». Також у науковому доробку дослідниці є свідчення як на власні винаходи, так і на винаходи у співавторстві: «Способ диагностики меланомы»; «Способ диагностики атипической гиперплазии эндометрия»; «Способ диагностики атипической гиперплазии эндометрия на гистологическом препарате»; інформаційний лист-рекомендація «Цитогенетические изменения в лимфоцитах периферической крови больных раком эндометрия». У 1980 р. світ побачила ще одна монографія дослідниці – «Цитогенетическая диагностика в онкоморфологии».

За своє життя К. П. Ганіна нагороджена: знаком «Відміннику охорони здоров'я» (1967); медалями «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1946, 1975, 1985), «За трудову відзнаку» (1981), «Ветеран праці» (1984). У 1976 р. нагороджена Почесною грамотою Президії АН УРСР і Республіканського комітету профспілки працівників освіти. У 1986 р. присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки УРСР. У 1995 р. отримала премію ім. О. О. Богомольця НАН України за монографію «Цитоморфология и цитогенетика железистой гиперплазии и рака эндометрия». Нагороджена грамотою компанії «Генрі Форд» за внесок у збереження навколишнього середовища і культурної спадщини (1997).

Калерія Павлівна пішла із життя 5 квітня 2001 р. Похована у Києві на Байковому кладовищі поряд із чоловіком Іваном Теодосовичем Шевченком. Вчена є автором понад 400 праць, у тому числі 11 монографій, співавтором 6 колективних монографій, методичних рекомендацій та 3 винаходів.

Д. м. н. Л. А. Налескіна зазначає, що Калерія Павлівна була новатором у науці. З перших кроків в онкології вона проявила велику зацікавленість генетикою і одна з перших почала використовувати методологічні підходи цієї науки для вирішення актуальних питань онкології. Завдяки цьому, в 1970-і роки окреслився оригінальний науковий напрям – цитогенетична діагностика передпухлинних і пухлинних процесів, який у міру накопичення наукових даних і розширення спектра досліджень було виділено в окремий розділ онкології – онкогенетику [4, с. 9], який став основою для створення

української школи «генетики раку». Калерія Павлівна та Іван Теодосович були ініціаторами проведення I Республіканської наукової конференції «Онкологічна генетика», що відбулася у Тернополі 23–24 грудня 1974 р. [7; 13]. Як зазначив проф. В. Д. Дишловий (голова конференції) конференція була організована для «познания сущности и разработки лечений наследственных заболеваний человека и злокачественных новообразований» [13, арк. 8], вона дала початок розвитку клінічної онкогенетики у країні. Саме тут була підтримана оригінальна концепція К. П. Ганіної та І. Т. Шевченка про генетичну природу пухлинних захворювань.

13–15 вересня 1983 р. у Полтаві відбулася II Республіканська конференція з онкогенетики, яку організували Інститут проблем онкології ім. Р. Є. Кавецького АН УРСР, Полтавський медичний стоматологічний інститут разом із радами «Злоякісні новоутворення» і «Цитологія і генетика» АН УРСР. К. П. Ганіна виступила із доповіддю «Достоверное и спорное в онкогенетике», у якій «были представлены литературные данные о наследуемых по доминантному или репрессивному типам новообразований; о семейном раковом синдроме; наследственных синдромах, сочетающихся с опухолью и о наследственном предрасположении к опухолям. Кроме того, были затронуты вопросы цитогенетической диагностики в онкоморфологии» [14]. Вчена також зазначила, що Україна «явилась пионером в изучении роли наследственности при развитии злокачественных опухолей» [14, арк. 5].

За часів незалежної України подібні конференції проводились у 1999 р. («Навколишнє середовище і генетика раку») та 2002 р. (обидві в Києві). У 2007 р. пам'яті К. П. Ганіної була присвячена конференція молодих онкологів України.

В останні роки роботи К. П. Ганіна приділяла велику увагу вивченню причин виникнення пухлин жіночих статевих органів у зв'язку із впливом різних факторів: спадковості, промислового забруднення навколишнього середовища, впливу радіації. У результаті багаторічних досліджень пухлин (злоякісна меланома, рак шлунка, молочної залози, шийки і тіла матки) К. П. Ганіна та її учні встановили, що для цитогенетичних показників характерна висока інформативність і їхні зміни передують фенотиповим проявам злоякісного росту. Тим самим була доведена принципова можливість використання цитогенетичних показників для диференціальної та уточнюючої діагностики передпухлинних і пухлинних процесів різного генезу. Свої наукові відкриття вчена разом із Є. В. Коханевич та А. М. Мельником представила світові у 1984 р. у монографії «Диагностика предопухолевых и опухолевых процессов шейки матки».

Отже, Калерія Павлівна Ганіна – вчена-онколог, ім'я якої широко відоме у медичному науковому колі, адже вона визнаний науковець у галузі онкоморфології і цитогенетики; автор оригінального наукового напрямку – цитогенетичної діагностики передпухлинних і пухлинних процесів, який сформувався в окремий розділ онкології – онкогенети-

ку; дослідниця стояла біля витоків створення української школи «генетики раку». Документи вченої, які зберігаються в архіві ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького, ЦДАВО України та ІА НБУВ, дали можливість більш широко та інформативно висвітлити у цій статті життєвий та науковий шлях вченої, особливості її діяльності, внесок у розвиток онкологічної науки, зокрема її дослідження про природу злоякісного росту з погляду ролі спадкового фактору у виникненні та перебігу пухлинного процесу. К. П. Ганіна зробила вагомий вклад у розвиток онкологічної науки як в Україні, так і за її межами.

Список використаних джерел

1. Виленский Ю. Время и вечность Калерии Ганиной // Здоров'я України. Тематичний номер Онкологія. Червень 2009. С. 38–39; І. Цюпа. Заслуженому діячу науки й техніки України Калерії Павлівні Ганіній відкрили меморіальну дошку // Здоров'я України. Тематичний номер Онкологія. № 5 (46). Грудень 2016. С. 27.
2. Ганіна Калерія Павлівна (1926–2001) // Архив патологии. 2002. № 2. С. 64–65; Ганіна Калерія Павлівна. Некролог // Экспериментальная онкология. 2001. № 23. С. 80–81.
3. Ганіна К. П., проф. – «Генетика раку людини» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: iepor.org.ua/scientific-schools/scientific-school-ganina-k-p.html.
4. Заслужений діяч науки і техніки України професор Калерія Павлівна Ганіна. Спогади колег, друзів, учнів. Київ: ДІА, 2007. 84 с.
5. ІА НБУВ. Ф. 252. Оп. 1. Спр. 1. 2 арк.
6. ІА НБУВ. Ф. 252. Оп. 1. Спр. 8. 3 арк.
7. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького. Оп. 2 (за 1968–1975 pp.). Спр. 1152. 100 арк.
8. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького. Оп. 2 (за 1988–1992 pp.). Спр. 1589. 7 арк.
9. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького. Оп. 2 (за 1988–1992 pp.). Спр. 1714. 4 арк.
10. Калерія Павлівна Ганіна (К 60-літтю со дня рождения) // Архив патологии. 1986. Т. 48. № 6; Калерія Павлівна Ганіна (К 70-літтю со дня рождения) // Вопросы онкологии. 1997. Т. 43. №2.
11. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 2. 278 арк.
12. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 156. 113 арк.
13. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 157. 116 арк.
14. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 160. 28 арк.
15. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 161. 3 арк.
16. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 162. 10 арк.
17. ЦДАВО України. Ф. 4777. Оп. 2. Спр. 169. 6 арк.
18. Шербан С. Д. Ганіна Калерія Павлівна // Энциклопедія Сучасної України. Київ, 2006. С. 373.
19. Women in Science [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fs51-women-in-science-2018-en.pdf>.

References

1. Vilenskii Yu. Vremia i vechnost Kalerii Ganinoi (Time and eternity of Kaleria Ganina) // Zdorov'ia Ukraini. Tematichnyi nomer Onkologiya. Cherven 2009. S. 38–39; I. Tsiupa. Zasluzhenomu diiachu nauky u tekhniky Ukrainy Kalerii Pavlivni Haninii vidkryly memorialnu doshku (Honored Worker of Science and Technology of Ukraine Kaleriy Pavliivna Ganini opened a plaque) // Zdorov'ia Ukrainy. Tematychnyi nomer Onkologhiia. № 5 (46). Hruden 2016. S. 27.
2. Ganina Kaleriia Pavlovna (1926–2001) (Ganina Kaleria Pavlovna (1926–2001) // Arkhiv patologii. 2002. № 2. S. 64–65; Ganina Kaleriia Pavlovna. Nekrolog (Ganina Kaleria Pavlovna. Obituary) // Eksperimentalnaia onkologhiia. 2001. № 23. S. 80–81.
3. Hanina K. P., prof. – «Henetyka raku liudyny» (Ganina KP, prof. – «Genetics of human cancer») [Elektronnyi

resurs] – Rezhym dostupu do resursu: iepor.org.ua/scientific-schools/scientific-school-ganina-k-p.html.

4. Zasluzheniy diiach nauky i tekhniky Ukrainy profesor Kaleriia Pavlivna Hanina. Spohady koleh, druziv, uchniv (Honored Worker of Science and Technology of Ukraine Professor Kaleria Pavlovna Ganina. Memories of colleagues, friends, students) Kyiv: DIA, 2007. 84 s.

5. ІА НБУВ. Ф. 252. Оп. 1. Спр. 1. 2 арк.

6. Там само, Спр. 8. 3 арк.

7. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького. Оп. 2 (за 1968–1975 гг.). Спр. 1152. 100 арк.

8. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького. Оп. 2 (за 1988–1992 гг.). Спр. 1589. 7 арк.

9. ІЕПОР ім. Р. Є. Кавецького. Оп. 2 (за 1988–1992 гг.). Спр. 1714. 4 арк.

10. Kaleriia Pavlovna Ganina (K 60-letiiu so dnia rozhdeniia) (Kaleria Pavlovna Ganina (On the occasion of the 60th birthday) // Arkhiv patologii. 1986. T. 48. № 6; Kaleriia Pavlovna Ganina (K 70-letiiu so dnia rozhdeniia) (Kaleria Pavlovna Ganina (On the occasion of the 70th birthday) // Voprosy onkologii. 1997. T. 43. №2.

11. TSDAVO Ukrainy. F. 4777. Op. 2. Spr. 2. 278 ark.

12. Tam samo, Spr. 156. 113 ark.

13. Tam samo, Spr. 157. 116 ark.

14. Tam samo, Spr. 160. 28 ark.

15. Tam samo, Spr. 161. 3 ark.

16. Tam samo, Spr. 162. 10 ark.

17. Tam samo, Spr. 169. 6 ark.

18. Sherban S. D. Hanina Kaleriia Pavlivna (Ganina Kaleria Pavlovna) // Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy. Kyiv, 2006. S. 373.

19. Women in Science [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/fs51-women-in-science-2018-en.pdf>.